

Inesa Ulichina

Ambasadados darbuotoja, 24 m.

Liepos 17 d.

Važiuojame traukiniu. Po pirminio chaoso pamažu traukiame iš maišelių dovanas – apyrankes, pakabukus – ir tik dabar po truputį rimstame.

Tik įlipusi į traukinį supratau, kokia ilga šiandien buvo diena. Tik pažiūrėjusi pro langą laukan ir pamačiusi jūrą mojuojančių rankų supratau, kiek daug brangių Lietuvoj paliekam ir kiek daug vilties į mus sudėta.

Traukinyje populiari tema apie tai, kaip čia netelpam. Nors nesu iš aukščiausių, bet jaučiuosi kaip Alisa stebuklų šaly. Šis vakaras toks mistinis – važiuojam, lipa visokios kontrolės, klausinėja, kas esam, kur važiuojam; o dar kol vietas susiradome... Jautėsi tokia nežinomybė ir netikrumas.

Traukinio kultūra įdomi. Čia kiekvienas garsas girdimas visų. Įslenku į savo lovą antrame aukšte ir guliu tarp daugybės nepažįstamų žmonių, kurie kvėpuoja ir miega daug arčiau vienas kito, nei kad esame įpratę. O kaip važiavo močiutė? Suspausta, su tiek pat daiktų, bet su daug daugiau nežinios ir su baime. Ir kaip ilgai, ir kaip ne savo noru.

Iki liepos 17-osios vis laukiau to suvokimo, kad važiuojam, laukiau, kol jis ateis. Bet net ir tą dieną, stovint geležinkelio stoty, jis neatėjo. Ingrida iš ankstesnės ekspedicijos, lydėdama į traukinį sakė, kad supratimas ateis tada, kai jau reikės grįžti namo.

Liepos 18 d.

Rytas traukinys prasideda 7 val., o tiksliau. Atsikeliam truputį susilamdę ir su švelniu aliejaus kvapu marškinėliuose po vakarykštės vakarienės traukinio restorane. Pasiruošę!

Išlipame ir prieš mus – Maskvos geležinkelio stotis. Mus pasitinka ambasadorius. Išėjus iš stoties labai džiaugiuosi, kad sėdame į mūsų laukiančius autobusiukus, nes jaučiuosi čia nejaukiai. Gal dėl tų statybų, nes nesupranti, kur čia eiti. Po pusryčių ambasadoje sužinome, kad šiandien čia ir pasiliksime. Bus dušas ir lova.

Pasidėję daiktus važiuojam į Komunarkos poligoną. Atšiauri vieta. Miškas Maskvoje, pakrašty. Čia viena iš keturių vietų, kur čekistai vežė lavonus, krūvas lavonų. Ten ir rusai, ir lietuviai, ir daug kitų tautų. Nusikaltėliai, intelektualai ir mėsininkai. Jų palaikai neiškasti.

Atrodo, jaučiu, jog ore, virš galvos, tvyro kažkas, kas neleidžia atsipalaiduoti ir neramina.

Poligonas, buvęs vasarnamis, dabar priklauso cerkvei. Sutikom batiušką ir kitų gerų čia dirbančių žmonių. Mes pažadėjom padėti sukapti gegužės 29-osios audros nuverstus medžius ir paruošti malkas. Plušam iš peties kartu su pačiu Lietuvos ambasadoriumi ir jaučiamės gerai, nes gražūs žodžiai ir pagyrimai darbų nudirbti batiuškai nepadės, kaip jis pats ir sakė.

Po dienos darbų susėdę gaunam lietinių, bandelių ir arbatos, o, svarbiausia, vis užmirštamasis pamokas, kad dažnai geriausia, ką galime padaryti, tai iš tikro kažką daryti; dirbti, rasti, kaip pagelbėti, išnaudoti savo jėgas ir projekto suteiktą galimybę mokytis pilietiškumo per kartais labai žemiškus dalykus.

Liepos 19 d.

Ryte greit pakylame ir su Agne einame lyginti vėliavų. Tikrai, kaip namie čia viskas. Mano kuprinė sveria 20 kilogramų, bet dabar dar tai neaktualu. Šiandien apsilankome didelėse rusų kapinėse, kur palaidota daug jų kultūrai, menui ir politikai svarbių žmonių. Šalia Jelcino, Chruščiovo, Gorbačiovo žmonos, man įdomu pamatyti paminklus Nikulinui, Gogoliui ir sužinoti, kur ilsisi Bulgakovas. Rusų santykis su kapais visai kitoks, nei mūsų. Man atrodo, per kapines atsiskleidžia ir daug kitų jų kultūros bruožų ir skirtumų nuo kitų tautų. Kad ir šiose kapinėse: čia vyksta nuolatinės ekskursijos, gidės

pristatymuose juntamas didžiavimasis savo tautiečiais, jų pasiekimais; pasakojimai šalia paminklų –milžiniškų ir didingų – tokie pat didingi. Kapai nukrauti puokštėmis gėlių, tik tarp jų – dilgėlės ir kitokios žolės, o gėlės ant vainikų seniai sudžiūvusios ir išblukusios, jų niekas nenurenka. Po kapus vaikštinėja statybininkai, kažką gręžioja takeliuose, nuolatinis zujimas ir keistas triukšmas. Mums, turbūt, tokia požiūris niekada neatrodys priimtinas ir suprantamas.

Iš kapų keliaujame į Gulago muziejų, kuris visiškai sužavi. Sukrečiantis, bet neperspaustas, labai rimtai ir kokybiškai sudėliotas. Iš čia važiuojame į ambasadą, susirenkame daiktus ir išjudame į oro uostą. Linksmi apsvyniojam celofanais kuprines ir su trupučiu uždelsto laukimo, streso pagaliau sulipam į lėktuvą, kuris nuskraidins mus į Sibirą.

Skrydis ilgas, bet pralėkė labai greit. Truputį dienoraščio, truputį vakarienės, pokalbių, na, ir, aišku, snaudulio. Irkutsko laiku nusileidome 4 val. Ryto – tai 5 valandų skirtumas nuo Maskvos ir Lietuvos.

Liepos 20 d.

5,5 valandos autobusiuke, kuris purtėsi stipriausiai mano gyvenime. Visi išsilankstę bandom užmigti, bet pabundame nuo to, jog pašokame į orą dėl dar vienos duobės. Atvažiavę į pirmąjį kaimą – Gadalėjų, susitinkame su seniūnu. Apsigyvenome naujai išdažytame kaimo kultūrnamyje su scena ir didžiuliu užrašu „Pergalė“ jos fone. Netrukus atvažiavo cisterna vandens mūsų išgyvenimui, mediena mūsų darbui. Ėmėmės kryžių. Pirmieji mūsų Sibiro kryžiai. Kiekvienas

darbuose ieškojo, kuo gali būti naudingiausias, mokėsi iš kitų ir ieškojo savo būdų. Matau, kiek daug reiškia žinojimas ir patirtis dirbant su mediena ir kaip gerai, kad jos turintys dalinosi patarimais ir mokė.

Iki kapų kryžius reikėjo nunešti visai nemažą atstumą. Jie sunkūs, bet jausmas nepakartojamas – kiek nešamas kryžius spaudžia petį ir stumia žemėn, tiek kokia tai nenusakoma jėga pakylėja ir kojos

pačios eina; ir kai įkasėmė ir pastatėmė kryžius, pirmąkart Sibire sugiedojome himną, galvoj pirmąkart atsirado tuštuma iš nuostabos, iš sukrėtimo – taip emociškai stipru.

Liepos 21 d.

Kitą dieną keliaujam į Tulūno kapines. Čia kapai tvarkyti ankstesnės ekspedicijos prieš 9 metus, bet gaivališka gamta juos jau vėl glemžėsi. Įdomu, nes iki tol matant Sibiro gamtos galybę įsivaizdavau, kad ji tokia per amžius, nepajudinama, nesikeičianti. Šituose kapuose supratom, kiek visko vyksta žmogui nejaučiant ir nepastebint, ir taip greit, kad nespėji atsitokėti – ir vėl turi kirsti medžius, nešti šakas ir valyti, idant išsaugotum.

Po darbų susitinkam su Arnoldu, trumpai pasivaikštome po Tulūno miestą. Iš pradžių diskutuojame, paskui tiesiog galvoju apie gyvenimą Sibire, tokiam mieste kaip šitas, kaip jie turbūt nebemato tos betvarkės, kaip lietuviui čia turėjo būti sunku ir nyku, ir kažki, ar labai kas pasikeitė nuo tada, kai čia buvo mūsų seneliai.

Grižę iš Tulūno pas saviškius papietavome ir patraukėmė į Jevdokimovo kaimą.

Važiuojom gaziku. Mūsų kuprinės buvo sudėtos į valtį, kurios reikės persikeliant per upę, o pati valtis plonyte viela prikabinta prie gaziko. Po kelių minučių pasidarė nebepakeliamai karšta ir tvanku, net ėmė trūkti deguonies. Vairuotojas sustojo ir parodė mums, jog galima atsidaryti langą – geriau.

Atvažiuavę iki upės su valtimi darėmė ne vieną reisą. Upė labai srauni, tiesiai jos neperplauksi, bet vietiniai čia viską žino, tad mes tik ramiai sėdėjome ir laukėmė, kol mus suplukdys. Persikėlus laukė trumpas žygelis ir atėjome į stovyklavietę. Pasiskirstėmė darbais. Mes patraukėmė apsižiūrėti kapinėse ir į parduotuvę.

Kapai dideli, ant stataus kalno, miške. Rusų kapavietės nuklotos dešimtimis nublukusių dirbtinių gėlių. Atrandame lietuvių kryžius – nubraukę žemes ir samanas, pirštu vedžiojame išraižytas raides ir

mėginame perskaityti. Čia lauks daug darbo, nes daug kryžių nuvirtę, išpuvę. Mes čia pastatysime vieną naują kryžių ir lietuviškoji kapų dalis bus kiek šviesesnė.

Eidami į parduotuvę grožėjomės kaimu – šis visai kitoks nei Gadalėjus. Jaukesnis. Ir namai labiau sutvarkyti, ir žmonės daug šiltesni. Mus užkalbina viena močiutė ir sužinojusi, kad esame lietuviai, negali patikėti, kad atkakome čia tokį ilgą kelią. Ji kviečia savo vyrą ateiti ir pasižiūrėti į šituos šaunuolius. Pakeliui namo į stovyklavietę kartu su mumis eisime dalyvauja kačiukai, viščiukai ir kiaulės, visi jie čia laisvi ir vaikšto kur panorėję.

Sugrįžus einam išsimaudyti upėn ir aš jaučiuosi kaip ant sparnų – švara nuplovė visą nuovargį ir liūdnesnes mintis. Liko truputis gražaus vakaro, o rytoj vėl dirbsim.

Liepos 22 d.

Kai po pusryčių komandžionkai išėjo į kapines, galvojome, jog iki pietų turėsime daug laiko – sutvarkysime stovyklavietę, pasivysime dienoraščio dienas ir sukonstruosime patogų suoliuką, kurį išeidamas užsakė Arnoldas. Bet atsipalaidavę buvome kelias minutes – kol išsiplovėm indus. Jau paupy išgirdau, kaip mane šaukia, nes į stovyklavietę atėjo vietinis gyventojas – Kolia.

Su juo visai daug ir įdomiai pakalbėjome. Apie tai, kaip jis pirmą kartą mato užsieniečius, kaip nėra buvęs toliau savo kaimo (tik kai tarnavo kariuomenėje), net prie Baikalo. Kolia siūlė atvežt lentų ir benzininį pjūklą, taip pat morkų (mat išsitariau, kad negavom parduotuvėj) ir kitokio maisto.

Su maistu vos spėjome, nors visai neblogi makaronai su tušonke išėjo – klasikinis pietų meniu. Visai smagu buvo pabūti virtuvės komanda. Tik supratom, kad saugoti stovyklavietę – visai ne juokas ir ne poilsis, čia turi nuolat zūiti ir būti budrus. Kiti buvo kapinėse, kurias vakar apžiūrėjome ir jas gražiai aptvarkė – nukirto trukdančius medžius, arovė kibiai apsivijusias žoles.

Popiet dar nusimaudėme ir sulaukėme dviejų svečių. Ponia Rimkienė – rusė, ištekėjusi už lietuvio Algimanto Rimkaus, kita – jos duktė Svetlana Rimkus. Arnoldas ir Nerijus išėjo, paliko mus vienus su jomis kalbėtis. Apie prieš du metus išėjusį vyrą, Lietuvą, gyvenimą Sibire tada ir šiandien. Padovanojau joms po gintarinį žiedą.

Vėliau dar užsukome į kapines, sutikome Jevdokimovo seniūną, kuris atvežė medieną kryžiui. Palikę dalį komandos darbuotis, patys leidomės į parduotuvę maisto.

Visko gavome, tik ne duonos. Tuomet su Raminta dar leidomės į kelionę nuo kalno link kitos parduotuvės. Ten irgi nieko – pasirodo, duona reikia rūpintis rytais, nes vėliau išperka. Vėl ėjome per visą kaimą iki trečios parduotuvės (nustebau, kad tokiam nedideliame jų tiek yra). Šitoje buvome ir vakar – ir tas labai jaučiasi – pardavėja jau daug malonesnė, kažką pajuokauja ir linki gražios dienos.

Einant iki stovyklavietės jau keliskart pramintu taku, nuo suoliuko nušokusi link mūsų atbėga mergaitė su mėlynių pilnu stiklainiu. Sakosi pririnkusi mums ir laukusi, kol eisimi pro šalį. Likau be žado nuo to tyrumo. Vėliau į pačią stovyklavietę atėjo berniukas, nešinas morkomis, bulvėmis, burokais, salotomis. Nežinau, kaip mus surado.

*

Rytoj anksti ryte iškeliaujame į 30 kilometrų žygį, o prieš tai iškelsime kryžių.

Pagalvojau, kad visai gera čia, Sibire; man patinka bendrauti su vietiniais, matyti jų žvilgsnius ir mėginti suprasti, koks gyvenimas už jų slypi. Gera kartu dainuoti su komanda, kurie jau kelias dienas yra visas mano pasaulis. Yra pusiausvyra tarp juoko ir rimties. Sibire viskas priklauso ne nuo uodų kiekio ir sėkmės bandant susitarti su vietiniais. Aš vis tiek manau, kad esmė yra komanda ir užmegztas ryšys, kuris pasilieka.

Liepos 23 d.

Mielas Dienorašti,

Atleisk, kad taip ilgai tau nerašiau, bet buvo labai ilga diena. Šiandien ėjome 32 kilometrus. Buvo visai sunku, o sustojimai atrodė aukso verti. Anksti ryte pasveikinome Saulių su 32-uuju gimtadieniu, įteikėm vakar naktį nupintą vainiką iš berželio. Švelniai užtinusios šypsenos.

Stovyklavietėj, virš upės, tvyro gilus baltas rūkas. Taip gražu ir gaila palikti Jevdokimovą. Kai užlipome ant kalniuko kapinėse ir vaikinai iškėlė kryžių, buvo nuostabu. Tame žemai plūduriuojančiame rūke mes pasiekėm kažką aukštesnio.

Į žygį mus lydėjo tikras medžiotojas su keturkoju palydovu ir tas suteikė dar daugiau žygiškumo. Dabar esame senajame Algotujuje. Stovyklavietę įsikūrėme prieš 25 metus degusiame pušyne, atrodo truputį magiška vieta. Mes su merginomis sukonstravome tualetu kambarį, taip šalia gero darbo susikurdamos gerą pramogą, o kartu ir naują tualetu komandą.

Dabar sėdim prie laužo ir kalbam, kaip mums čia gera. Užverčiu akis aukštyn į giedrą, žvaigždėms išpuoštą dangų ir pasimirštu.

Liepos 24 d.

Nuo ryto tvarkėm, rovėm, pjovėm tuos trijų metrų aukščio beržus. Neįtikėtina kaitra, o galo nematyt, nes kapinės pavirtusio į visišką šabakštiną; žolės susipynusios, aštrios ir jų daug.

Rakštys lenda net kai užsimaunu dvejas pirštines. Galiausiai pasilieku viena ir nusiteikiu, kad rakštis išitrauksiu vakare.

Kapinės didelės, visiškai sudegusios. Kur ne kur styro juodi, baisūs kryžių nuodėguliai. Šiurpu, nes beraudamas žoles, kurios kartais apsvijusios seną nuvirtusį kryžių, kartais pats į jas įsipainioji ir kliūni. O jos aštrios, ir vaduodamasis nebepastebi, kur dedi koją. Taip netyčia atradom kauburėlių,

taip atradom duobių. Taip valydami kapines, pavirtusias į mišką, vis užeidavom naujų kryžių, ir kapinės plėtėsi.

Kai įsidirbi, ir ypač kai nusidirbi, pamiršti, kur esi, tiesiog toliau lenki nugarą ir nesustoji. Bet kai kartais lėtai atsistodavau ištiesti stuburą, užeidavo šešėlis, mintis, kad esam kapuose. Kad jie visiškai sunykę. Ir tada – kad mes juos atstatysim. Ir vėl pasilenkiu rauti dygaus erškėčio.

Visiškai nusidirbę ir šlapi, dar prieš pietus sukritom ant patiesto tento, ten pavalgėm ir bejėgiškai nuslinkom į trumpą snaudulį. Pakilę vėl ėjome dirbti ir tada pradėjo matytis progresas. Kai jėgos, atrodė, vėl ima apleisti, gavom arbūzą ir nuo to tapom absoliučiai laimingi. Pjaustomas pjūklų ir su trupučiu medienos – tai buvo vienas skaniausių dalykų iš visko, ką esu valgįusi.

Kai pastatėm kryžius ir beržines tvoreles, mingančios saulės spinduliai skverbėsi per miško spyglius ir raibuliavo ant kryžių, o tylus vėjas virpino gležnas permatomas žieveles ant beržinės tvorelės, kuri lyg nėrinuota suknelės apačia puošė tris naujai įkastus mūsų kryžius.

Kai prikalėm saulutes, pririšom juosteles ir dainavom, jaučiau, kad niekas nenori išeiti, bet nedrašu ką ir sakyti dėl to ypatingumo, kurį pajutom Algotujaus kapinėse. Buvo didinga ir pradėjo imti graudulys. Dainavom. Buvom visi kartu.

Tą naktį nebebudėjom, nes Arnoldas pranešė, kad rytoj skylam į dvi grupes: viena keliauja į kaimus ir kapines, kiti leidžiasi į žygį. Bandėme protingai išsilengvinti kuprines ir pasiimti lygiai tiek, kiek reikės, tik kaip žinot? Dovydas vis pakilnodavo mūsų su Agne kuprines, klausdamas, ar tikrai viską išsiėmėm.

Liepos 25 d.

Viena sunkiausių dienų. Anksti ryte nusifotografuojame grupelėmis, pasiimame antros puselės nuotrauką ir išeinam.

- * Šitas lydintysis medžiotojas buvo visai kitoks. Sunkiai ėjo ir greit ėmė pukšėti.
- * Aptikom šviežius meškos ir meškutės pėdsakus, o paskui ir juodą krūvelę.
- * Trumpi pietūs su sūdytais rusiškais lašiniai ir Arnoldo priskintos dvi puokštelės vaivorų desertui.
- * Malonumai baigėsi beveik iškart po šito trumpo prisėdimo, kuriame nepasinaudojom galimybe prisipilti vandens, pasikloję medžiotojo žiniomis, sakančiomis, jog upelių pakeliui tikrai bus.
- * Medžiotojas, iš pradžių praradęs poziciją žygeivių prieky, vėliau nebegali mūsų pasivyti ir pasitraukia. O mes iškart su juo atsisveikinę patenkame į pelkę. Kadangi turėjom po 2 poras batų ir dar šlepetes, leidomės ieškoti geriausio būdo pereiti purvus ir persiavinėjome batus. Dažnai.
- * Perėję pelkę juokėmės, prisifilmavome ir patekė į šviesų mišką išsijuosę kirtom vaivorus. Kaip tik tada daugeliui pasibaigė vanduo. Regis, laiko buvo truputį po pietų.
- * Ėjom ilgai. Truputį pasiklydom, turėjome grįžti. Atrodo, Arnoldo akyse pamačiau nerimą, o gal jau mano akys kitaip matė. Buvo jau 19 val. vakaro, ėjo trylikta valanda be vandens, išskyrus tą litrą, kurį išsinešėm iš stovyklavietės.
- * Gavom priverstinai sustoti ir pakalbėti apie tai, ką iš tikrųjų darysim, jei sutiksim mešką. O kol nesutiksim, svarbiausia – skleisti garsus, dainuoti. Nors ir troškina. Garsiai.
- * Kai jau visai merdėjom be vandens, Dovydui ir Liudui vienu metu įgėlė vapsvos. Sustojom tik tiek, kad juos dezinfekuoti. Dainuojam toliau.
- * Dainuojam jau tik trise. Ypač Dovydas palaikė mūsų ūpą.
- * Pelkė. Ačiū, kad mus vaikinai perkėlė.

* Po to vėl alinanti kelionė be vandens, per kemsynus aukščiau kelių.

* Pagaliau apie 9 val. vakaro prieiname vandenį, ašaros tvenkiasi akyse, apsikabinam iš laimės. Kol pamatom, kad šitas vanduo atiteka iš pelkės...

* Dovydas su Arnoldu išeina ieškot stovyklavietei vietos, o mes paragaujam vandens, nes nebegalim kitaip.

* Įsikūrę šiokią tokią stovyklavietę, visiškoj tamsoj su Agne nulekiam trumpai išsimaudyti; truputį išsigandusios, skubėdamos, gal vis dar nesuvokdamos, kas šiandien nutiko.

* Grįžtam prie laužo ir visi ramūs, vieni kitais didžiuojamės ir šypsomės. Mūsų komanda. 37 kilometrai. O rytoj dar 33.

Liepos 26 d.

Labas rytas! Turime vandens, atsigeriam, išsiskalbiam supluktus drabužius, nuotrauka su šypsenom ir į žygį. Prisipyliau 4 litrus vandens, nes galutinai išmokau, kad vanduo nesveria.

Šiandienos plane trys kaimai, vadinasi, galima tikėtis ir vandens papildymo. Paskutinis mūsų taškas – Katarbėjus, kur turime susitikti su lietuve Albina.

Antros dienos rytas labai saulėtas, ir mes juokiamės, nes pagaliau turime žygio dainą, kuri labai prilipo. Diena beprotiškai karšta, kuprinės sunkios, o kojos pavargusios. Turim sustot. Apibintuojam Liudo kelį ir Tomas toliau neša dvi kuprines.

Ateinam į pirmąjį kaimą. Čia mažam kioskely parduodamas citrininis limonadas ir mes nusiperkam visus keturis buteliukus. Kertam šokoladą, vafliskus ir trumpai pasikalbam su vietiniu, kuris spaudžia Arnoldui ranką jam paklausus, kur čia išmesti šiukšles.

Žygiuojam ir vis labiau kepina. Sustojam pietų. Kalbam apie savo gimtines Lietuvoj ir džiaugiamės mažiau svilinančiu pavėsiu.

Antrame kaime vaizdas kaip ir pirmame – gauname vandens iš šulinio ir žygiuojame toliau. Kepina nežmoniškai ir pradėdam svajot apie šaltą kompotą ir dušą, kai pasieksime Albiną.

Sustojam trumpam ir dangus staiga tampa juodas. Mus užklumpa staigi, smarki liūtis ir žaibas, trenkiantis visai čia pat. Kaip tik išeinam į atvirą lauką ir liūčiai silpstant išnyra vaivorykštė.

Jau atvykom į Katarbėjų. Pasėdime ant suolo priešais vartus, šiek tiek pasišnekame su Albina. Jau vakaras, reikia ieškoti nakvynės, maisto, o ir lietus vėl tvenkiasi, ir šįkart, atrodo, pliaups ilgai.

Nakvojam Katarbėjaus kultūros namų pastate. Jis apšnerkštas ir purvinas, nuklotas ir nukabinėtas kilimais, dulkėtas, bet matyti, kad naudojamas ir pagal paskirtį. Iki numirimo juokiamės iš to buitiko.

Vakare atvažiuoja Albinos sūnus Ruslanas. Su juo lauke ilgai ir maloniai pasišnekame. Ruslanas nemoka lietuviškai, bet daug visko prisimena iš lietuviškos močiutės, kuri taip pat čia buvo atitremta. Ji Ruslanui ir yra stipriausia jungtis su Lietuva – klausydamas jos istorijų, dainų, stebėdamas jos elgesį ir įpročius, jis mokėsi atrasti savo lietuviškumą. Sako atsimenantis, kaip močiutė dainuodavo dainą „gir, gir, gir, gar, gar, gar“.. Ir mes tada užsidegusiom akim jam sudainavom apie žaselę, plaukusią per ežerėlį. Šnekam toliau, pasirodo, Ruslanas buvo pasiryžęs šįvakar mus keliais reisais nuvežti į vienintelį už 30 km esantį restoraną, jis taip džiaugėsi mums sutikęs. Susitariam, kad dar pasimatysim.

Liepos 27 d.

Labai užtinęs rytas, bet gražus. Rūkas skverbiasi pro saulę, o mes skubam susipakuoti visus savo daiktus, dienos šviesoj paskendusius. Autobusu važiuojam į Porogą pagaliau susitikti su savo antrąja, gerąja pusele. Autobusas visai padorus, susispaudžiam, kuprines dedam ant savęs ir leidžiamės dar vienu duobėtu Sibiro keliu. Aš užmigau turbūt giliausiai per šios ekspedicijos

kelionių autobusu istoriją, išsilanksčiusi juokingiausiomis pozomis maloniai dardėjau iki pat sustojimo kitapus upės..

Mano miego dulkės dar ilgai sklaidosi. Persikeliam valtimi per upę, prieiname namą, kuriame mūsiškius mielai priėmusi gyvena dviejų rusų pora. Komandžiojų čia nėra, nes jie miesto kapinėse, bet mus šiltai pasitinka šeimininkė, sakosi jau ruošianti pietus.

Nueiname į kapines, sustojam už vartų ir užtraukiame žygio dainą – mūsiškiai išgirsta, atleikia šypsodamiesi, mes apsikabinam, bučiuojamės, nes žiauriai vieni kitų pasiilgom! Dar aptvarkome kapines. Emocijų tiek daug, bet kartu užlieja ir ramybė, malonus gerumas, kad mes vėl kartu.

Per laiką atskirai labai pasijuto, kad kiekvienas komandos narys turi savo svarbią rolę ir vietą komandoje, ir jam nesant, ta vieta tuščia ir kažko taip smarkiai trūksta. Net to papildomo dviejų pėdų atsimušimo į žemę, kai visi einam keliu. O dabar ir vėl pilnatvė.

Grižę randame milžinišką puotą – tokios dar Sibire niekas mums nebuvo suruošęs, o mes tokie laukinukai jaučiamės. Vis dėlto, geriausia dalis ta, jog Arnoldas leidžia popiet greitai nusiprausti, nes pirty (!) dar yra drungno vandens. Mes su Agne iki dangaus dėkingos išsiturškiam tiek, jog vaikinams vandens beveik nebelieka.

Tada leidžiamės į kelionę autobusiuku link paskutinių ekspedicijos kapinių – Vesiolos kaimo. Visa kelionė man prabėga kaip per sapną, nes pro langą pučiantis vėjas sklaido ir džiovina plaukus, raumenys pagaliau atsipalaiduoja, po žygio apima kažki koks silpnumas ir nuovargis. Sustojam viename iš miestų ir gaunam tikrų vietinių pyragėlių, dar nusiperkam giros. Viskas gerai, tik reikia nuolat žiūrėti per galinį autobuso langą, jog nuo stogo nenukristų pritvirtintos kuprinės.

Įklimpsta miško keliuke.

Išsikapstom ir štai – mes Vesioloj. Stebuklas, kad kapines suradom taip greit ir neteko šukuoti miško; reiškia, kad galim nusimest kuprines ir iškart imtis darbo. Jo čia daug, bet jėgų – dar daugiau, nes čia galim sau leisti sudėti viską, ką beturim. Reikia iškirsti daug miško, kad kapinės ir vėl pataptų kapinėmis. Dar visa plotą ant kalniuko apjuosime pušine tvorele. Jau matau, kaip bus gražu. Dirbam išsijuosę iki pat vakaro.

Grįžę įsikuriame stovyklavietę. Šis vakaras paskutinis miške.

Tą vakarą dainos buvo garsesnės, gilesnės, emocijų daugiau; į mane po truputį lenda išsiskyrimo neramumas, o kartu ir noras visus smarkiai suspausti ir apkabinti.

Liepos 28 d.

Ryte gaunam galutinį patvirtinimą, jog šįvakar tikrai išvykstam ir kad vakarop dar gausime medienos vienam kryžiui pastatyti.

Visą dieną dirbame. Mes su Sauliumi ir Dovydu statome tvorelę, kuriai kuoliukus ir skersinius susiruošėme vakar. Atrodė, prisipjaustėm truputį per daug, bet dar nežinojom, kaip jų reikės, kai nuo stovyklavietės iki kapų nešime pagamintą kryžių ir kaip kuoliukai tobulai atguls sunkiausiai pereinamose pelkės vietose, kad palengvintų nešimą.

Popiet jaučiamės pavargę taip, kaip Algotujaus kapinėse, tiesiog be jėgų... esame dėkingi virtuvės komandai už makaronus. Po jų trumpas bejėgis snūstelėjimas stovyklavietėje. Įslinkau į palapinę, norėdama pasislėpti nuo saulės. Neilgai trukus, joje nebeliko deguonies ir viskas, ką tegalėjau padaryti, buvo iškišti galvą laukan ir toliau miegoti tiesiog ant žemės.

Grįžę į kapus po pietų dirbome dar iki 5 val. vakaro, tuomet šiek tiek nusiprausę ir susipakavę susėdom paskutinės miško vakarienės. Paskutinis nuėjimas į kapines vėl buvo magiškas. Pastatėme

paskutinį kryžių. Begiedant himną Tomas iškėlė Lietuvos vėliavą. Dainuojant truputį graudinomės, bet buvome smarkiai apsikabinę ir buvo tvirčiau.

Po visko lėtai apsidairę ir atsisveikinę su dar vienais kapais ir čia likusiais dar nuėjome į vietą, kur buvo Vesiolos gyvenvietė.

Tas pats miškovežis, kuriuo buvo atvežta mediena, mus pametėjo iki Alzamajaus, iš kurio 2 val. nakties mūsų laukė traukinys į Irkutską. Traukinių stoty užėmėm visą laukimo salę. Gal ir todėl, kad nebuvo, kas daugiau jo lauktų. Mes išgriuė – kas miega, kas bando rašyti dienoraštį, visi tokie švelniai apduję, norime lovos ir miego.

Liepos 31 d.

Iki Maskvos laukė ilgas skrydis ir vienu metu jau galvojom, kad tikrai pametėm Laimį. Jį sutikom tik tada, kai jau sėdėjom lėktuve, skubiai atvežtą atskiru autobusu. Pametė dienoraštį ir nuklydo kažkur jo beieškodamas.

Po 5,5 val. skrydžio dar 3 valandas praleidome Maskvos kamščiuose mėgindami nusigauti iki ambasados. ten trumpai atsipūtėm, papusryčiavome ir patraukėme į trumpą pasivaikščiojimą po Kremlį. Po pietų patraukėme į Maskvos traukinių stotį.